

Riitta Työläjärvi/lk

2.5.2017

1(6)

Eduskunnan hallintovaliokunta
Asiantuntijakuuleminen 3.5.2017

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp)

- Sote-henkilöstön ja tukipalveluhenkilöstön asema on turvattava kaikissa sote-kokonaisuuteen liittyvissä henkilöstön siirtymissä ilman aikarajoitusta
- Henkilöstö on otettava aidosti ja aktiivisesti mukaan kaikissa vaiheissa
- Yhtiöittämisvelvoite tulee poistaa ehdotuksesta.
- Mikäli palveluja yhtiömuotoisesti kuitenkin tullaan julkisella rahoituksella tuottamaan, tarvitaan laajapohjaista yhteiskuntavastuun lainsäädäntöä
- Asiakkaiden perustuslain turvaama yhdenvertaisuus tulee varmistaa maakuntarajoista riippumatta
- Maakuntien rahoituksen yleiskatteellisuutta tulee vielä arvioida sote-rahoituksen riittävyyden näkökulmasta
- HyTe-rahoitusosuutta tulee lisätä
- Kolmannen sektorin toimintaa on tuettava säätämällä yhteistyöstä ja rahoituksesta maakuntien kanssa

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK kiittää kutsusta tähän kuulemistilaisuuteen. Käsiteltävä asiakokonaisuus on poikkeuksellisen laaja ja merkityksellinen sekä eri henkilöstöryhmien, asiakkaiden että rahoituksen kestävyysnäkökulmasta. STTK nostaa tässä yhteydessä esille ainoastaan joitakin erityisen merkittäviä tai potentiaalisia ongelmia sisältäviä asiakohtia. Olennaisen lisähaasteen lausunnolle tuo se, että merkittävä osa hallituksen samaan aikataulutukseen suunnitteleman kokonaispaketista – siis valinnanvapauden kokonaisuus – ei ole vielä luonnosteltu valmiiksi. STTK esitti STM:n lausuntokierroksella valinnanvapauden osalta mm. lisääntynyttä valmistelulle sekä useita muutosesityksiä. Valmistelun kova kiire ja tiuhaan muuttuvat komponentit osaltaan vaikeuttavat lausumista. Olennaiset muutokset, joita valinnanvapauspakettiin ilmeisesti viime päivinä on tehty edellyttäisivätkin uuden lausuntokierroksen järjestämistä.

Riitta Työläjärvi/lk

2.5.2017

2(6)

Liikkeenluovutuksesta ja eläketurvasta

Henkilöstölle on turvattava siirtyminen liikkeenluovutuksena kaikissa tilanteissa, jotka johtuvat tosiasiallisesti nyt kyseessä olevasta uudistuksesta.

Esimerkiksi nyt jo toteutettujen sote-ulkoistamisten osalta tilanne vaikuttaa epäselvältä. Kun järjestämisvastuu siirtyy ulkoistuksen tehneiltä kunnilta maakunnille, osa näistä ulkoistetuista palveluista kuuluu esitetyn valinnanvapauden piiriin, mutta osa ei. Kun henkilöstö on työsuhteessa yksityiseen yritykseen eikä siirry maakunnille, ei tapahdu liikkeenluovutusta. Jos taas kokonaisuus siirtyy maakunnille, se ei nyt esitetyn mukaisesti ole "automaattisesti" lainsäädännöllä turvattu liikkeenluovutus, vaan se tulisi arvioitavaksi työsopimuslain liikkeenluovutusta koskevien säännösten mukaisesti. Vastaava tilanne syntyy myös, kun työntekijät ovat maakunnan kokonaan tai osittain omistaman yhtiön palveluksessa. Maakunta voi tässä tapauksessa järjestellä toimintojaan uudelleen esimerkiksi siten, että se siirtäisi joitain toimintojen osia eri tahoille eikä henkilöstö siirtyminen liikkeenluovutuksena olisi varmaa. Myös edellä mainituissa tilanteissa tulisi noudattaa liikkeenluovutusta ja tämän varmistamiseksi siitä tulisi säätää erikseen lailla.

Siirtymäaika, jonka mukaan yhtiöittämiset on tehtävä viimeistään 31.12.2020, on liian lyhyt. Kaikki siirtymiset, jotka johtuvat uudistuksesta, tulisi katsoa liikkeenluovutuksiksi ilman määräaika. Tai, mikäli tämä ei ole mahdollista, niin aikaa pitäisi jatkaa ainakin parilla vuodella.

Eläkekysymyksiä valmistellaan erillisessä työryhmässä. Uudistuksessa on tärkeää järjestää eläkevastuut niin, että Kevassa vakuuttaminen on neutraalia suhteessa Tyel-vakuuttamiseen.

Yhtiöittämisvelvoitteesta

Uudistuksen yhtiöittämisvelvoitteeseen liittyy iso riski negatiivisista vaikutuksista henkilöstön asemaan ja henkilöstön etuihin.

On oletettavaa, että laajamittainen yhtiöittäminen lisää ns. epätyypillisten työsuhteiden määrää. Lisäksi työttömyys saattaa kasvaa merkittävästi, sillä jo tällä hetkellä on valitettavan usein nähtävissä, että yhteistoimintamenettelyt henkilöstön vähentämiseksi alkavat välittömästi uuden, isomman työnantajan aloittaessa.

STTK on myös huolissaan tulevasta "työehtosopimusshoppailusta". Todennäköistä on, että yhtiömuotoiset työnantajat haluavat valita sellaisia työehtosopimuksia, joilla henkilöstön etuja heikennetään, mikä johtaa myös myöhemmin eläke-etuuksien heikentymiseen.

Riitta Työläjärvi/lk

2.5.2017

3(6)

Yhtiöittämisvelvoite pirstoo palvelukokonaisuuksia, haittaa yhtä uudistuksen päättävöitteista eli integraation toteuttamista sekä hajoittaisi jo olemassa olevia alueellisia malleja. Samoin yhtiöittämisvelvoite hajoittaisi nykyisiä erikoissairaanhoidon palvelukokonaisuuksia sekä saattaisi vaikeuttaa päivystysten ja vaikeahoitoisimman potilasryhmän palveluja.

STTK katsookin, että yhtiöittämisvelvoite tulee poistaa lakiehdotuksesta.

Yhteiskuntavastuun lainsäädäntö

Mikäli kuitenkin joiltain osin tulevassa palvelukokonaisuudessa tullaan osittain tai kokonaan julkisella rahoituksella tuottamaan palveluja yksityisissä yrityksissä, tarvitaan laajapohjainen yhteiskuntavastuun lainsäädäntö. Tähän ei riitä se, että varmistetaan esimerkiksi tilinpäätöstietojen tai joidenkin hoitotilastojen julkisuus.

Yhteiskuntavastuun lainsäädännön tulisi varmistaa myös mm. yritysten verojen maksu Suomeen sekä työn tekeminen Suomessa suomalaisilla ammatillisilla. Lisäksi mainonta ja markkinointi tulisi kieltää tai ainakin rajoittaa lukuun ottamatta sitä yhteisillä alustoilla tarjottavaa informaatiota, joka auttaa asiakkaita valitsemaan palveluja käytettävissä olevan osaamisprofiilin ja laadun pohjalta.

Yrityksillä tulisi myös olla velvoite mm. osallistua kaikkien sote-henkilöstöryhmien kouluttamiseen ja työharjoittelupaikkojen järjestämiseen toisen asteen, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijoille.

Myös mahdollisten komplikaatioiden ja hoitovirheiden seuraamukset tulee miettiä ja säätää uudelta pohjalta, mikäli sote-palveluista tavoiteltu 2/3 (tai merkittävästi pienempikin osuus) tullaan tuottamaan yksityisissä yrityksissä.

Yhtiömuotoiset palveluntuottajat jäävät demokraattisen vaikuttamisen ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle.

Kansainvälisten yritysten osalta on syytä huomioida, että CETA-sopimuksen pohjalta Suomen valtiolle ja veronmaksajille saattaa syntyä korvausvelvoite, mikäli kanadalaisen yrityksen tuotto-odotukset eivät täyty sote- ja valinnanvapauslainsäädännön mahdollisten myöhempien muutoksien myötä.

Vertailun vuoksi todettakoon esimerkkinä perusopetuslain 7 §: "Opetusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi."

Riitta Työläjärvi/lk

2.5.2017

4(6)

Maakuntien rahoituksesta

STTK on huolestunut maakuntarahoituksen yleiskatteellisuudesta ja siitä, pystytäänkö riittävä ja oikeudenmukainen rahoitus sote-palveluille turvaamaan kaikissa tilanteissa. Odotettavissa on tiukkaa budjettikuria, paineita asiakasmaksujen korotuksiin sekä yksityisten täydentävien vakuutuksien suosion kasvua.

Myös HyTe-rahoituksen liian vähäinen osuus saattaa vaikeuttaa riittävää resurssointia näihin priorisoitaviin toimiin sekä hyvien yhteistyömallien syntymistä kuntien kanssa.

Uudessa toimintaympäristössä on tärkeitä varmistaa palvelujen riittävä seuranta, ohjaus ja valvonta. Sinänsä kannatettava omavalvonnan vahvistaminen ei ole läheskään riittävää. Seuranta, ohjaus ja valvonta tarvitsevat riittävän resurssoinnin maakuntiin ja uuteen valvontavirasto Luovaan.

Asiakkaiden yhdenvertaisuudesta

Yksi uudistuksen päätavoitteita on ollut erilaisten asiakkaiden ja potilasryhmien yhdenvertaisuuden lisääminen valtakunnallisella tasolla. Maakuntien erilaisuus ja esimerkiksi etäisyydet toki oikeuttavat vaihteleviin ratkaisuihin monien palvelujen järjestämisessä, mutta nyt maakunnallinen ratkaisuvälillä saattaa olla liiankin mittava ja maakunnallinen palvelulupaus eriarvoistava. Tulee vielä huolellisesti arvioida erilaisten asiakkaiden yhdenvertaisuuden toteutumista perustuslaillisestakin näkökulmasta.

Järjestöjen toimintaedellytyksistä

Uudistuksen kokonaisuudessa on toistuvasti esitetty, että kolmannen sektorin toimintaedellytykset parantuvat valinnanvapauslainsäädännön myötä. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että valinnanvapauslainsäädännön mahdollisuudet mutta myös vastuut ja velvollisuudet on muotoiltu niin, että käytännössä sekä kolmannen sektorin että pk-sektorin toimintaedellytykset heikkenevät nykyisestä.

Olisikin tärkeitä, että säädetään maakuntien ja kuntien yhteistyöstä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa sekä myös heille myönnettävistä taloudellisista avustuksista.

Palkkaharmonisaatiosta

Siirtyvän henkilöstön palkkojen yhteensovittamisesta eli palkkaharmonisaatiosta ei ole tarpeellista säätää erikseen mitään tässä yhteydessä. Nykyinen, voimassa oleva lainsäädäntö riittää takaamaan tasapuolisen kohtelun.

Riitta Työläjärvi/lk

2.5.2017

5(6)

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja yhteistoiminnasta

Suurin osa uudistuksen kohteena olevasta henkilöstöstä on naisia. Näin ollen uudistuksen negatiiviset seuraukset lisäävät entisestään naisten ja miesten välistä epätasa-arvoa suomalaisessa työelämässä.

Kaikissa maakuntauudistuksen johto-, ohjaus- ja valmisteluryhmien kokoonpanoissa on noudatettava tasa-arvolain 4 a §:ssä säädettyä velvoitetta, jonka mukaan julkisen hallinnon ja julkista valtaa käyttävien toimielinten kokoonpanoissa tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia.

Maakunnat tulee velvoittaa myös ottamaan henkilöstö aidosti ja aktiivisesti mukaan maakuntauudistuksen kaikkiin valmisteluprosesseihin ja väliaikaishallintoon. Yhteistoimintamenettely ja työsuojelun yhteistoiminta on turvattava.

Valtiolta siirtyvien tilanteesta

Tässä esityksessä ei ole mukana valtiolta siirtyvää henkilöstöä koskevia säännöksiä. Myös heidän osaltaan on noudatettava samoja periaatteita kuin mitä kunnista siirtyviin noudatetaan, muun muassa koskien liikkeenluovutuksena siirtymistä ja lisäeläketurvaa.

Yhteistoimintalain voimaannpanoa koskeva kirjaus on puutteellinen, koska siitä puuttuu valtiolta siirtyvien edustus väliaikaisen hallinnon aikana sekä sen määräytyminen.

Muuta huomioitavaa

Esitykseen on kirjattu, että pelastustoimen irtaimisto siirtyy kunnilta maakunnille vuonna 2019 korvauksetta. Tähän liittyy huoli siirtymävaiheen hankintojen ja varustetarpeiden osalta. Huolena on kuntien pelastustoimen irtaimistohankintojen mahdollinen jäädyttäminen siirtymävaiheen aikana. Mikäli maakuntiin siirto syystä tai toisesta aikataulullisesti viivästyy, asiaan liittyvä huoli kasvaa. On erittäin tärkeää, että työturvallisuuteen liittyvistä ja henkilökohtaisista suojavarusteista ei missään tilanteessa tingitä.

Esityksen kirjaukset pelastustoimen vakituisen henkilöstön kokonaismääristä vaihtelevat. Hallituksen esityksessä todetaan:

”Pelastuslaitosten ilmoitusten perusteella niillä oli vuonna 2015 yhteensä 6 640 päätoimista henkilöä, joista hallinto- ja tukipalveluissa 359 henkilöä, turvallisuuspalveluissa 305 henkilöä, pelastustoiminnassa 4476 henkilöä ja yksinomaan ensihoitotehtävissä 1500 henkilöä. Sivutoimista henkilöstöä pelastuslaitoksilla oli vuonna 2015 yhteensä noin 4300 henkilöä.” Toisaalla

Riitta Työläjärvil/ik

2.5.2017

6(6)

samassa esityksessä kuitenkin todetaan: *"Kunnallisessa pelastustoimessa työskenteli vuonna 2015 yhteensä 6000 henkilöä."* Kyse on pelastustoimen osalta historiallisesta liikkeenluovutusoperaatiosta ja on huolestuttavaa, että sen perusteena olevat faktat eivät ole tarkkoja ja selkeitä.

Lopuksi STTK haluaa kiinnittää huomiota esiin nousseeseen seikkaan liittyen maatalouslomittajiin. STTK on huolissaan siitä, että maatalouslomitusta ja sen henkilöstö ei siirtyisikään maakuntiin, vaan että ne yhtiöitettäisiin. Maatalousyrittäjille suunnattava lomituspalvelu on osa Suomen sosiaaliturvaa ja se täytyy ehdottomasti säilyttää sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa. Mikäli maatalouslomitusta ei siirry maakuntiin, uhkana on muun muassa henkilöstön työsuhteiden ehtojen heikkeneminen ja lomitustoiminnan järjestämiseksi tarkoitettujen varojen vähentäminen, mikä vaarantaa koko lomitustoiminnan olemassaolon.

Lisätietoja Sosiaali- ja terveystieteiden asiantuntija Riitta Työläjärvil,
riitta.tyolajarvi@sttk.fi, 040-8272988

Lakimies Anja Lahermaa, anja.lahermaa@sttk.fi, 040-8286845